

I

Правду кажучи, Маріанна ніби й не заважала. Просто мовчки сиділа на бумі і дивилась, як ми тренуємося. Але щось із нами дивне починало коїтись, коли це дівчисько вмощувалось на бумі, звісивши вниз ноги і прицілившись у сітку примруженими очима. Ми тоді бігали так, немов під п'ятами трава горіла,— налітали на бідолашний м'яч, як на лютого ворога.

Хлопцям не хотілося, щоб вона сиділа і дивилась. Валерик Ляхов сказав:

— Ну, Анко, досить. Цілий тиждень ти на бумі сиділа, а тепер знайди собі інше місце! Ясно?

Ми всі у класі називали її просто Анка. Маріанна це їй зовсім не пасувало. Маріанна — ну, це, мабуть, гарна чорноока дівчина. А в Анки довгі, як у хлопчиська, ноги, коротка спідничка і коротке волосся. Очі вона завжди трохи примружує, неначе весь час на сонце дивиться. І тому ніяк не можна зрозуміти, якого вони в неї кольору...

Коли Валерик їй так сказав, вона стонула плечима і вчепилась пальцями в дерев'яний бум, аж кісточки побіліли:

— Ні, не ясно! І взагалі... хлопці, візьміть мене у свою "Комету"!

— Ха! Хо! Го! — ми сміялися на різні голоси, але всі разом.— Дівчисько на футбольному полі?!

Маріанна потягла мене за рукав:

— Та я серйозно, без смішків, капітане! Візьміть мене у команду!

— Та що ти, Анко! Дівчат на рибалку й то не беруть!

— Чому?

— Та так! Не беруть і годі. Улову, кажуть, не буде.

— Це точно! Дівчата не приносять щастя,— підтвердив Валерка Ляхов,— Гіпноз, розумієш?

— Дурниці,— махнула рукою Маріанна.— Я можу забити гол не гірше від Веселовського.

— Верзеш таке! — обурився Валерик і смикнув Маріанну за руку, немов збирався стягнути її з бума.

— Правильно! — кивнула головою Маріанна.— Хіба ж ви інакше умієте? Усі проблеми — кулаками!

Ми всі разом почали сперечатися, тільки Андрій Веселовський мовчав. Він стояв осторонь, немовби й не чув нічого, і бавився м'ячем.

Маріанна затулила вуха:

— Ну, добре, добре! Не галасуйте! Я ж не сама... тобто... це один з вашої "Комети" обіцяв... що ви мене приймете. Він навіть слово честі дав.

Мовчки й здивовано ми дивились то на Маріанну, то один на одного.

— Капітане,— звернувся, врешті, до мене Ігор Діброва,— чи ж ти не капітан?

— То хто давав їй слово честі? Ніхто? Анко, навіщо ж ти говориш неправду?

— Неправду? — спалахнула Маріанна.— Я — неправду? Ну, знаєш! Це ви боягузи і відступники! Не вмієте свого слова дотримувати!

Анка зіскочила з буми і глянула на мене так, немовби це я відступник. Очі в неї стали дивні, якісь зелені, і взагалі обличчя зробилось таке, що я подумав: "Може, їй і справді личить ім'я Маріанна?"

Вона повернулась і пішла не озираючись. І раптом завжди спокійний Андрій Веселовський, шпурнувши м'яча у сітку, сердито сказав:

— Подумаєш, герої! Прогнали дівчину і радіють. Ех, ви! — і кинувся навздогін за Анкою.

Валерик свиснув:

— Ну от, бачите, як впливає це все на людину? Що я вам казав?

II

У хімічному кабінеті, серед безлічі крихких пробірок і колб, я завжди почуваю себе, як гіпопотам у кріслі.

Мені зовсім байдуже, яким стане індикатор, коли його вмочити у розчин, однак я опускаю лакмус у пробірку. Він рожевий, немов котячий язик.

— Сеньків, отже, що ми маємо у пробірці? — Хімічка дивиться на мене зловтішно і нетерпляче.— Лужне чи кисле середовище?

Я стою і тримаю двома пальцями пробірку, а Маріанна щось шепоче, прикривши рота долонею. Хіба ж так підказують?

— То що ж ми маємо? — перепитує хімічка.

Маріанна щось швидко пише і підштовхує мене — і розчин розхлюпується по її зошиту.

— Нічого ми не маємо в пробірці, Тетяно Дмитрівно! — повідомляю я, і весь клас радісно сміється.

Звичайно, кінчається усе записом у щоденнику: "Намагався зірвати урок". Сторінки в щоденнику пронумеровані — спробуй видери!

— Що ж ти так слабо, Сень! — тихенько співчуває Маріанна.— Я ж тобі підказувала!

Мені подобається, що вона поводитьься так, ніби нічого й не було. "Комета" "Кометою", а хімія хімією.

— Знаєш, що найгірше? — кажу я їй.— Мене через це можуть до матчу не допустити!

— Сеньків, не розмовляй! — загрозово попереджає хімічка.

Після уроків ми збираємося на футбол. "Карпати" грають з "Даугавою". Ми завжди ходимо на матчі всі разом. Купуємо дві склянки насіння і найдешевші квитки, плюємося лушпинням, а Валерик щосили гукає:

— Бий, Куля, бий! Ну, що ж ти, Куля?!

Андрій Веселовський складає долоні разом і дме в пилину між ними: виходить пронизливий звук, схожий на крик паровоза.

А зараз Андрій похмуро дивиться на тротуарні плити і каже:

— Сьогодні, братця, без мене матч буде. Я, напевно, в бібліотеку піду. Нові книжки одержали...

— Ма-амочко! — дивується Ігор Діброва.— Веселовський пропускає матч!

— Андрію, наші без тебе програють!

Але Андрій хитає головою, і навіть ніс у нього стає якийсь похнюплений і гострий:

— Нічого не вийде! Привіт!

Біля квиткових кас я раптом помітив Анку. Черга була велика, Анка по-змовницьки підморгнула мені:

— Давай монетки! Візьму на всіх.

Хлопці в перерві між таймами пішли пити воду, а мені не хотілось — я не люблю солодкої води. Анка теж не пішла.

— Як ти думаєш, йому не сумно? — запитала вона.

— Кому? — здивувався я.

— М'ячу в перерві між таймами. Лежить сам на такому великому полі...

М'яч і справді виглядав самотнім і забутим, але раніше я цього ніколи не помічав. І не думав, що м'ячеві може бути сумно або ще як-небудь.

— Хм,— сказав я.— Хм... Чудна ти людина, Анко. Жаль, що ти... не хлопець.

Анка засміялась:

— Тоді ви б мене взяли в "Комету", так? — і раптом додала тихо: — Тільки тепер мені зовсім не потрібна ваша "Комета"...

На полі розсипались білі і червоні майки футболістів, а біля нас вмовстився Валерик Ляхов з пляшкою лимонаду, і я не міг запитати в Маріанни, чому їй уже не потрібна наша "Комета".

III

— Ах, це ти, Сень! — говорить Анка, відчиняючи мені двері.— Що сталося?

— Розумієш, мені потрібна книжка... Ти казала, що маєш "Цікаву хімію"?

Книжку я вигадав щойно, але Анка сама винна: навіщо питає? Не міг же я відповісти, що нічого не сталося. Я просто взяв і прийшов. Хіба обов'язково повинно щось статися?

— Є книжка,— каже Анка і сміється.— Хочеш одержати п'ятірку з хімії? Сідай, чого ти стоїш?

Вона підсунула мені стільця, я сів біля письмового столу. Дівчата звичайно наставляють на своїх столах різних іграшок: ведмедиків, песиків і ще всяке. У Маріанни на столі була тільки чорнильниця, календар і кілька книжок.

Вона простягла мені "Цікаву хімію", я сказав "дякую", і тепер слід було б попрощатись, бо я ж прийшов ніби за книжкою, але замість цього я почав перегортати сторінки, строкаті від багатоповерхових хімічних формул.

— Хочеш, я тобі поясню, що таке друк на склі? — несподівано, як тоді про самотній м'яч, запитала Маріанна.— Моя сестра вчиться в поліграфічному, і вона цим займається... Та тобі, може, нецікаво?

Я заперечив — ні, цікаво; але тут раптом подзвонили, і Маріанна пішла відчиняти.

Андрій Веселовський спинився на порозі і глянув на мене так, ніби я мав чотири вуха.

— Ти тут... як? Ти — тут? Ну, привіт! А я, знаєш, по книжку зайшов.

— Я теж. Ось "Цікава хімія"... Гарзд, Анко, я піду.

Я помахав їм рукою, але Маріанна раптом попросила:

— Сень, не йди! Я тобі ще одну хімію знайду, добре? Сідай!

Вона підійшла до шафи і почала знову переглядати книжки, а ми з Андрієм стояли мовчки і не дивились один на одного. Взагалі я майже не говорю неправду і тепер не міг собі вибачити цієї дурної книжки: я ж її все одно не читатиму.

— Знайшла! — повідомила Маріанна.— А тобі що дати? Що тобі дати, Веселовський?

— М-м-м,— сказав Андрій,— маєш "Овода"?

— Ти вже читав. Придумай щось інше, Веселовський!

— Не хочу я придумувати! Дай "Овода".

— Як знаєш,— байдуже стонула плечима Маріанна. Ми вийшли разом з Веселовським.

На вулиці Андрій запитав:

— Тобі куди?

— Туди,— кивнув я головою.

— А-а,— сказав Андрій.— А мені туди,— і показав рукою в протилежний бік.

IV

Є така пісенька — "Маріанна, Маріанна"? Може, є, а може, нема. "Маріанна, Маріанна"... Валерик Ляхов розсердився:

— Ну от, гіпноз і є! Ти б краще подумав про матч! Он Веселовський два тренування пропустив, а капітан співає!

— У нього нога болить!

— Знаю я! Ніяка нога в нього не болить. Він по вулиці нормально ходить.

— Не верзи дурниць. У нього нога болить.

— Ні, ти капітан чи хто ти? Ти хочеш, щоб ми програли!

І я підходжу до Андрія:

— Слухай, Веселовський! Ти прийдеш сьогодні на тренування?

— Не знаю.

— Ну, це вже занадто! То нога болить, то "не знаю". Яка тебе муха вкусила?

— А ти що, впіймати хочеш ту муху, Сень Сеньків?

— Ой хлопчики, не сваріться! — писнуло якесь дівчисько.— Хімічка йде!

Але вже, мабуть, так мало бути, щоб усе погане зі мною траплялося саме у хімічному кабінеті.

— Пусти! — сказав я Веселовському.— Дай пройти!

А Веселовський ніби не чує — стоїть і все. Я відсторонив його, він одсахнувся і зачепив рукою фантастичну споруду з десятка колб, пробірок і реторт...

— Так,— сказала хімічка.— Досить. Більше потурати я вам не буду. Веселовський, Сеньків! До директора! Зараз же, негайно! — Обличчя в неї почервоніло, мов лакмус у кислому середовищі. З такого "хімічного" порівняння я навіть усміхнувся.

— Вам смішно? Чому вам смішно, Сеньків?

Я сказав:

— Нервовий сміх, Тетяно Дмитрівно!

У кабінеті директора Тетяна Дмитрівна пояснювала:

— Це футбол! Це наслідки захоплення дикунською грою!

Директор сказав:

— У вас післязавтра матч з дев'ятим "А"? Що ж, зустріч не відбудеться. Так, так, можете вважати, що програли! Зараз прошу вас, Тетяно Дмитрівно, вести далі урок, а з цими товаришами ми поговоримо ще на педраді.

Але наступного дня директор викликав нас до кабінету і сказав:

— За вас поручились. Узяли на поруки. Людина серйозна, я їй вірю. Не підведіть людину!

Якби не ці "поруки", то зірвалась би зустріч, і хтозна, чи вибачила б мені "Комета". Але коли тебе бере на поруки хтось невідомий — ніякої радості не відчуваєш. Не знаю, як Андрієві, а мені було млосно, немов після манної каші.

Наші шкільні коридори довгі, на цілий квартал. Йдемо ми з Андрієм і мовчимо. Зрештою, чому це потрібно мовчати? Я ніяк не міг згадати, що ж таке сталось, чому ми з Веселовським посварились? Е, що б не сталось, однак "Комета" лишається "Кометою"! Суперечки тут ніякої ролі не повинні грати.

— Ти, Веселовський, приходь на тренування.

— Нічого, не хвилюйся, я в добрій формі!

Я міг би йому сказати, що я капітан, що існує спортивна дисципліна.

Але я сказав про інше:

— Андрію, ти ж знаєш, у нас нема запасних гравців. Якщо одного не вистачатиме, можна провалитись.

— Що ж, ти капітан — ти й думай. Твоя команда!

Я стояв і злився. Ах, моя команда? Нехай так! Я придумаю. Що заманеться, те й зроблю. Моя ж команда!

V

До матчу залишалось лише десять хвилин. "Комета", випрасувана і чистенька (які-то ми будемо через п'ятнадцять хвилин!), сиділа на довгій лавці і нервувала: Андрій Веселовський не прийшов!

Валерик Ляхов говорив:

— Я так і знав, я так і знав, що скоїться якась біда: руде дівчисько перейшло мені дорогу з порожнім відром! Під самим носом!

Ігор Діброва сумно передрікав:

— Ми не заб'ємо жодного гола! Завжди Веселовський забивав перший, а я другий...

— Хлопці, може, в нього справді нога болить?

— А може, він ще прийде? Просто трамвай зіпсувався, може таке статись?

Але я знав, що винен не трамвай. Я знав, що Андрій не прийде, ще тоді знав, коли він сказав: "Ти капітан — ти думай". І потім знав, коли увечері він прийшов на шкільне подвір'я, а ми з Маріанною стояли на футбольному майданчику — я на воротах, а Маріанна — я б ніколи не повірив — як справжній футболіст, забила класний гол. Справді, гол був класний — у всякому разі, я не міг взяти того м'яча.

Андрій не бачив гола. Він прийшов трохи пізніше. Він сказав:

— Привіт, Анко! — а на мене навіть не глянув, ніби мене не було, ніби я просто стара камера з футбольного м'яча, а не капітан команди.

— Здоров будь, Веселовський! — відповіла Маріанна.— Що ти нам скажеш?

— Вам? — Андрій підняв камінь і вдарив ним об мур, за яким був шкільний сад.— Я хочу т о б і пояснити дещо, Анко... Скажи — що важливіше: людина чи футбол?

— Футбол. Звичайно, футбол, якщо людина не людина, а боягуз, якого... треба брати на поруки!

— Тебе ніхто не просив!

— Я не про Веселовського, я про "Комету" думала.

— І про її капітана? — глузливо засміявся Андрій.

Угу, я починав розуміти, в чому річ.

Андрій ухопив Маріанну за руку:

— Тепер я все знаю! Тобі потрібен був футбол, і ти заради цього... тільки заради цього... Що, тепер капітан обіцяє взяти тебе в "Комету", так?

Анка тихо попросила:

— Пустити, Андрію.

Він відпустив, а Маріанна поклала мені на плече руку, немов просила вибачення за Андрія:

— Сень, давай ставай на ворота...

Я ще тоді знав, що він не прийде, і тому тепер зважився:

— Знаєте, хлопці, доведеться замінити Веселовського. Запасного поставимо.

— Запасного? Вигадай! Де ти його позичив? У кого? Нам ще підставу припишуть!

Річ у тому, що в нашому класі мало хлопців — якраз футбольна команда — і жодного запасного гравця.

— Маріанно, ходи сюди!

Вона підійшла і подивилась на нас веселими очима. А я — я боявся своєї "Комети" в ту мить, бо це була не "Комета", а вулканічна лава:

— Ти збожеволів!

— Нас на сміх здіймуть!

— Ганьба!

— Хоч ти й капітан, все одно не маєш права...

— Маю! — крикнув я, стискаючи кулаки.— Я знаю, кого беру. Все. Якщо хочете — поговоримо після матчу.

Добре, що пролунав свисток судді, добре, що треба було виходити на поле, бо я не знаю, чи зумів би оборонитись від "Комети". Нічого дивного, що Андрій не дотримав слова, не признався хлопцям, що це він обіцяв узяти Маріанну в команду.

Ох, і настрої був у моєї "Комети", ну й настрої! Я сам так хвилювався, що майка прилипла до спини в першу ж мить гри.

Маріанну майже не можна було відрізнити од хлопчака — в новій червоній майці, в коричневих лижних черевиках вона виглядала зовсім не смішно, може, не згірше від нас усіх.

Суперники зустріли нас уїдлигим сміхом. Звичайно, це було майже неймовірно — дівчина з футбольним м'ячем! Та скоро вони перестали сміятись. Я вирвався на штрафний майданчик, відпасував м'яча Маріанні, а вона точно розрахованим ударом увігнула його в сітку.

Не знаю, може, дев'ятий "А" просто ошалів од появи дівчиська на полі, а може, справді це був хороший гол. Але це не мало значення. Головне — гол був, він підніс настрої, і вже через якусь хвилину Ігор Діброва забив ще одного м'яча.

Ми виграли з фантастичним рахунком — 4:1! Такого ще не бувало: сьомий "Б" обставив чемпіона школи!

— Ну от,— Анка обтерла пучком трави забруднені руки,— а ти, Валеро, казав — удачі не буде!

Валерик, весь блискучий від поту й радості, припав на одне коліно і жартівливо вимовив:

— О Маріанно, прости мене, нерозумного!

— Ур-ра, Маріанно! — гукнула вся команда.

І тоді ми почули голос Андрія Веселовського. Удавано байдужий, рівний голос:

— Нічого. Може бути. Трапляється часом. Гіпноз, чи як ти там кажеш, Ляхов?

Краще б йому було не підходити. Хлопці шпурляли в нього злі, образливі слова, а він стояв і слухав і дивився, як Маріанна поволі розшнуровує свої черевики на товстій підошві.

— Можеш вважати, що ти більше не в "Кометі"! Хто "за"? — запитав я. І всі підняли руки. Всі, крім Маріанни. Вона все ще розшнуровувала черевики.

— Анко, а ти? — запитав Валерик.

— Не знаю,— сказала Маріанна. Її очі здались мені рантом чорними і зляканими. Зовсім не Анчині веселі, примружені очі.

— Однак більшість "за"... У нас тут буде невелика нарада, Веселовський, отож розумієш...

— Хм,— сказав Андрій,— ну-ну, дивіться, щоб потім...— але він не доказав, що мало бути потім, одвернувся і поволі пішов геть.

Анка дивилася йому вслід, потім махнула рукою і як була — в черевіку на одній нозі, в босоніжку на другій,— кинулась за Андрієм:

— Чекай, Веселовський, чуєш, стій! Не можу ж я так па вулицю йти!

— Ох,— похитав головою Ігор,— бігають один за одним, як сіамські близнюки.

— Сіамські близнюки не можуть бігати один за одним,— заперечив я.
— Вони як зв'язані. У них спільна рука або печінка...

— Нізащо не повірю! — засміявся Ігор.

— Ходімо додому, чи що, хлопці? — сказав я.

— А нарада?

— А, і без наради все ясно...

— Чого ти раптом скис, капітане? — здивувався Валерик.

— Ото ще! Чого б я мав скисати? — Я хотів засміятись, але губи чомусь були неслухняні, як з морозу.

Ми почали одягатись. На вузькій довгій лавці лежав Анчин черевик. І Анчин босоніжок. А вона стояла у самому кутку подвір'я, і Андрій Веселовський щось їй говорив, якимось безпорадно розводячи руками.

Валерик Ляхов мугикав собі під ніс, натягаючи чисту сорочку: "Маріанна, Маріанна". Отже, є така пісенька? А мені здавалося, що я сам її вигдав. Як це зветься? Гіпноз? Ні, здається, галюцинація. А може, ще якимось інакше...